

Strategia profilaktyki w chorobach cywilizacyjnych

Prevention strategy in lifestyle diseases

TERESA B. KULIK^{1,2/}, ANNA PACIAN^{1,2/}, BOŻENA ZBOINA^{2/}

^{1/} Katedra Zdrowia Publicznego z Zakładem Medycyny Katastrof, Akademia Medyczna im. prof. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie

^{2/} Wydział Fizjoterapii, Pielęgniarstwa i Wychowania Fizycznego, Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim

From the scientific and economic points of view, prevention represents one of the most crucial and effective methods of reducing and combating all diseases, including lifestyle diseases. The development of prevention is rapid and significant all over the world, whereas it remains slow and limited in our country. The reasons for this situation result from the awareness of patients as well as health care staff. The American society reached the level of 20% reduction of mortality due to blood circulation diseases during the period between 1990 and 2000; 50% of the success can be attributed to the change of lifestyle. The study presents the prevention strategy in lifestyle diseases included in the National Health Programme Project for 2006-2015. It will make use of the most essential documents of the World Health Declaration (accepted by Poland in 1998): 'Health as one of fundamental rights of human beings'. The strategy and the documents mentioned above will involve the presentation of the projects on the prevention against risk factors as well as the trends and purposes followed by the European Union governments, including the Government of Poland. The summary will include the authors' analysis with regard to the integrated actions for the prevention against lifestyle diseases.

Key words: civilization disease, prevention

Profilaktyka, z punktu widzenia nauki i ekonomii, należy do najważniejszych i najbardziej efektywnych metod niwelowania i zwalczania chorób w ogóle, w tym chorób cywilizacyjnych. Rozwój profilaktyki w świecie jest szybki i znaczny, natomiast w kraju powolny i w ograniczonym zakresie. Przyczyny takiego stanu tkwią w świadomości zarówno pacjentów, jak i pracowników systemu ochrony zdrowia. Społeczeństwo amerykańskie osiągnęło 20% spadek umieralności z powodu chorób układu krążenia na przestrzeni lat 1990-2000, w tym w 50% z powodu zmiany stylu życia.

W pracy przedstawiona zostanie strategia profilaktyki w chorobach cywilizacyjnych w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2006-2015. Wykorzystane zostaną najważniejsze dokumenty WHO przyjęte przez Polskę w 1998 r. pt. „Zdrowie jest jednym z podstawowych praw jednostki ludzkiej”. W ramach strategii oraz wymienionych dokumentów zaprezentowane zostaną priorytety w profilaktyce czynników ryzyka oraz kierunki i zadania, jakie podejmują rządy Unii Europejskiej, w tym także rząd Polski. W podsumowaniu autorzy dokonają analizy w zakresie integracji działań w profilaktyce chorób cywilizacyjnych.

Słowa kluczowe: choroba cywilizacyjna, profilaktyka

Wyzwania współczesnej neonatologii

Contemporary neonatology

MAREK SZCZEPAŃSKI

Klinika Neonatologii, Akademia Medyczna w Białymstoku

Neonatology is medical science which give evidence of particularly dynamic progress. During recent decades the neonatal care, especially the premature newborns care, developed intensively. This dynamic progress of neonatology to be due to take over to care for low (>2500 g), very low (>1500 g), extremely low (>1000 g) and incredibly low (>750 g) birth weight newborn baby. The medical attention for premature newborns needs to use new technologies and new equipments. The biologically immature newborns need to apply different mode of mechanical ventilation (ventilator, nCPAP), surfactant administration, parenteral nutrition, rational oxygen supplementation and rational antibioticotherapy.

Premature newborn are to threaten with lot of complication connected with premature birth and biological immaturity. The possibility to appear of complications is bigger if the age of birth is younger. The biggest threat to appear of complications such severe intraventricular haemorrhage, periventricular leukomalacia, retinopathy, anemia, osteopenia to affect premature baby born between 23-26 weeks of gestation.

The premature newborn to need particular care, appropriate nutrition, early neurological stimulation and permanent interdisciplinary care of lot of specialists for their correct development.

Key words: neonatology, birth weight, premature birth, interdisciplinary care

Neonatologia należy do nauk medycznych rozwijających się szczególnie dynamicznie. Ostatnie dziesięciolecia to ogromny postęp w opiece nad noworodkiem a zwłaszcza noworodkiem urodzonym przedwcześnie. Dynamiczny rozwój neonatologii wynika m.in. z faktu objęcia opieką dzieci urodzonych z małą (>2500 g), bardzo małą (>1500 g), ekstremalnie małą (>1000 g) oraz niewiarygodnie małą (>750 g) urodzeniową masą ciała. Sprawowanie opieki nad noworodkami urodzonymi przedwcześnie wymaga stosowania odpowiedniego sprzętu i aparatury medycznej. Dzieci te, na skutek skrajnej niedojrzałości biologicznej, wymagają stosowania różnych technik wsparcia oddechowego (respirator, nCPAP), stosowania surfaktantu, żywienia parenteralnego, racjonalnej tlenoterapii i antybiotyko-terapii.

Noworodki urodzone przedwcześnie zagrożone są wystąpieniem szeregu powikłań będących następstwem niedojrzałości biologicznej dziecka w chwili porodu. Możliwość wystąpienia powikłań jest tym większa, im młodsze rodzi się dziecko. Największe zagrożenie powikłaniami, jak: niewydolność oddecho-wa, krwawienia dokomorowe, leukomalacja okołokomorowa, retinopatia, niedokrwistość, osteopenia – dotyczy dzieci urodzo-nych między 23 a 26 tygodniem ciąży.

W związku z zagrożeniami, jakie związane są z wcześniac-twem, dzieci te wymagają szczególnej opieki, odpowiedniego żywienia, wczesnej stymulacji neurologicznej i stałej opieki wie-lu specjalistów po to, by rozwój psychoruchowy był jak najlepszy.

Słowa kluczowe: neonatologia, urodzeniowa masa ciała, porody przewczesne, opieka wielospecjalistyczna

Rola pielęgniarki w edukacji pacjenta

Nurse role in the patient education

ZBIGNIEW GACIONG

Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych, Nadciśnienia Tętniczego i Angiologii, Akademia Medyczna w Warszawie

The limitation is one of the largest problems of long-lasting therapy of chronic diseases effectiveness caused the insufficient degree of the co-operation with patient (compliance, adherence). It estimates, from only at a dozen percentages of patients with such disorders as asthma, diabetes or arterial hypertension have got successful results of the treatment. It was identified several causes of such state, as complex scheme of the therapy, coexisting illnesses or patient insufficient knowledge on its disease.

The accessible data shows the various effectiveness of educational programme in the efficacy of therapy. Patients selection be can one of causes but there is underlines that the efficiency of education increase when nurses are involved in this process. In the investigation of patients with the heart failure, one-hour educational session conducted by nurse in the moment of leaving hospital significantly reduced the probability of patient next hospitalization. The studies conducted in the our centre concerned the modification of risk factors in patients group with arterial hypertension (n = 78) participating in 3 two hours educational sessions, performed by nurses. Analysis after 9 months of finishing programme demonstrates significant improvement of lipid profile, glucose concentration, and better control of the arterial pressure in patients after completed educational programme. The quality of life of patients estimated using the General Scale Good Mood (GSGM) was essential improvement.

Summing up, education conducted by nurse can be effective in the improvement of co-operation with patient and treatment efficacy of chronic diseases.

Key words: nurse role, patient education

Jednym z największych problemów długotrwałej terapii chorób przewlekłych jest ograniczenie skuteczności spowodowane niedostatecznym stopniem współpracy ze strony chorego (*compliance, adherence*). Szacuje się, że jedynie u kilkunastu procent pacjentów z astmą, cukrzycą czy nadciśnieniem tętniczym udaje się uzyskać zadawalające wyniki leczenia. Zidentyfikowano szereg przyczyn takiego stanu, jak: złożony schemat terapii, choroby współistniejące, niedostateczna wiedza pacjenta na temat swojej choroby.

Dostępne dane wskazują na różną skuteczność programów edukacyjnych we wspomaganie skuteczności terapii. Jedną z przyczyn może być selekcja pacjentów, ale podkreśla się, że efektywność edukacji wzrasta, jeśli w proces ten zostają włączone pielęgniarki. W badaniach u pacjentów z niewydolnością serca, 1-godzinna sesja edukacyjna przeprowadzona przez pielęgniarkę w chwili wypisu znacząco zmniejszyła prawdopodobieństwo kolejnej hospitalizacji chorego. Badania przeprowadzone w naszym ośrodku dotyczyły modyfikacji czynników ryzyka w grupie pacjentów z nadciśnieniem tętniczym (n=78) uczestniczących w trzech 2-godzinnych sesjach edukacyjnych, prowadzonych głównie przez pielęgniarki. Przeprowadzona analiza po 9 miesiącach od zakończenia programu wskazuje na znaczącą poprawę profilu lipidowego, stężenia glukozy na czczo oraz lepszą kontrolę ciśnienia tętniczego w grupie, która zakończyła program edukacyjny. Jednocześnie istotnej poprawie uległa jakość życia chorych oceniona przy pomocy Ogólnej Skali Dobrego Samopoczucia (PGWB).

Podsumowując, edukacja prowadzona przy pomocy pielęgniarki może okazać się skutecznym sposobem poprawy współpracy pacjenta, zwiększającym skuteczność terapii chorób przewlekłych.

Słowa kluczowe: rola pielęgniarki, edukacja pacjenta

Świąd skóry jako problem interdyscyplinarny

Itching as an interdisciplinary problem

JACEK SZEPIETOWSKI

Katedra i Klinika Dermatologii, Wenerologii i Alergologii, Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu

Itching is the most common symptom in dermatology. It can occur with or without association with skin lesions. Pruritus accompanies often also the systemic diseases. It can be localised or generalised. Because of complicated and not fully known pathogenesis of itching, the current antipruritic treatment is not fully efficacious in all patients suffering from itching. To the main itching mediators belongs histamine. However, also many others substances may play crucial role in the particular disease with itching. There are many agents, applied both local and systemic, which have antipruritic activity. Also some non-pharmacological methods, e.g. PUVA, are helpful in the therapy of itching. This lecture presents the current knowledge about itching pathogenesis and therapy.

Key words: itch, interdisciplinary problem

Świąd jest najczęstszym objawem w dermatologii. Może występować zarówno przy braku, jak i obecności zmian na skórze. Często towarzyszy wielu chorobom układowym. Może być zlokalizowany, jak też uogólniony. Ze względu na złożoną i nie do końca poznaną patogenezę świądu, obecnie stosowane metody lecznicze nie są w pełni skuteczne u wszystkich pacjentów uskarżających się na świąd skóry. Do najważniejszych mediatorów świądu należy histamina. Także szereg innych substancji może odgrywać kluczową rolę w poszczególnych jednostkach chorobowych, którym towarzyszy świąd. Dostępnych jest wiele leków, stosowanych zarówno miejscowo, jak i ogólnie, które wykazują działanie uśmierzające świąd skóry. Także metody nefarmakologiczne, np. PUVA, okazały się skuteczne w terapii tego niezwykle uciążliwego objawu chorobowego. Niniejszy wykład przedstawia obecny stan wiedzy na temat patogenezы i leczenia przeciwświądowego.

Słowa kluczowe: świąd, problem interdyscyplinarny

Efektywność rehabilitacji prowadzonej przez ZUS i KRUS. Przyczyny rozbieżności pomiędzy ocenami lekarzy i pacjentów

Efficacy of rehabilitation conducted by SII and ASIF. Cause of divergence among physicians and patients opinions

JERZY T. MARCINKOWSKI

Zakład Higieny, Katedra Medycyny Społecznej, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Social and medical care in all countries at which it is correctly developed, the workers who deterioration of the state of health and ability to the professional work stepped out – through the functioning correctly rehabilitation system – the possibility to reproducing ability to work and full-range functioning in the society. Specialized systems function to the realization of aims of the rehabilitation which in the professional way with restoring ability to the work in the productive age to persons in this aim at these states (this how much it is possible in the executed so far occupation).

That is why – according to the experiences of different states the “pension rehabilitation” – was also introduced in Poland. From investigations conducted in the centers of Social Insurance Institution (SII) and Agricultural Social Insurance Fund (ASIF), that the feeling of discomfort (illness) and/or social well-being it has got an influence on application of pension.

The objective status of the health (disease) can have got the outright secondary importance meaning in many cases. The medical opinion of rehabilitation results in the centers of SII or ASIF clearly differs from passed by rehabilitated workers and farmers.

So in the divergence of opinions on the efficacy of rehabilitation fixed periods are included objective health status, and factors of the socio-economical nature.

Key words: rehabilitation, efficacy of rehabilitation, social insurance

We wszystkich państwach, w których jest prawidłowo rozwinięta opieka socjalna i medyczna, pracownikom, u których wystąpiło pogorszenie stanu zdrowia i zdolności do pracy zawodowej, stwarza się – poprzez prawidłowo funkcjonujący system rehabilitacyjny – możliwości do odtworzenia zdolności do pracy i pełnozakresowego funkcjonowania w społeczeństwie.

W tym celu w tych państwach funkcjonują wyspecjalizowane systemy do realizacji celów rehabilitacji, które w sposób profesjonalny zajmują się przywracaniem zdolności do pracy osobom w wieku produkcyjnym (o ile to jest możliwe w dotychczas wykonywanym zawodzie). Należy przestrzegać zasady bezwzględnego prymatu rehabilitacji przed możliwością uzyskania renty, z wyłączeniem przypadków, kiedy ze względu na wiek lub inne uzasadnione okoliczności rehabilitacja byłaby niecelowa lub nie byłoby słuszne domagać się od osoby niepełnosprawnej poddania się rehabilitacji. Dlatego – zgodnie z doświadczeniami innych państw – także w Polsce wprowadzono „rehabilitację przedrentową”. Z badań przeprowadzonych w centrach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) wynika, że poczucie dyskomfortu (*illness*) i (lub) dobrostanu społecznego (*social well-being*) ma bardzo duży wpływ na wnioskowanie o renty. Obiektywny stan zdrowia (*disease*) może mieć w wielu przypadkach znaczenie wręcz drugoplanowe. Lekarska ocena wyników rehabilitacji w centrach ZUS i KRUS wyraźnie się różni od podawanej przez rehabilitowanych pracowników i rolników.

Rehabilitowani w tych centrach, którzy pobierają świadczenia rentowe, zgłaszając poprawę po rehabilitacji mogą liczyć się z utratą renty po kontrolnych badaniach orzeczniczych. Tak więc u podłoża wspomnianej rozbieżności ocen dotyczących efektywności turnusów rehabilitacyjnych leży nie tyle obiektywny stan zdrowia, co czynniki natury społeczno-ekonomicznej.

Słowa kluczowa: rehabilitacja, efektywność rehabilitacji, ubezpieczenia społeczne

Od poczęcia do starości – impresje malarskie

Since conception to old age – painting impressions

ELŻBIETA KRAJEWSKA-KUŁAK^{1/}, MAREK SZCZEPAŃSKI^{2/}, ANNA BARANOWSKA^{1/}, BARBARA JANKOWIAK^{1/}, KATARZYNA KRAJEWSKA^{1/}, DOROTA KONDZIOR^{1/}, JOLANTA LEWKO^{1/}, CECYLIA ŁUKASZUK^{1/}, WOJCIECH NYKLEWICZ^{1/}, HANNA ROLKA^{1/}, KRYSZYNA KLIMASZEWSKA^{1/}, KRYSZYNA KOWALCZUK^{1/}, MATYLDY SIERAKOWSKA^{1/}, AGNIESZKA SZYSZKO-PERŁOWSKA^{1/}, KATARZYNA VAN DAMME-OSTAPOWICZ^{1/}

^{1/} Zakład Pielęgniarstwa Ogólnego, Akademia Medyczna w Białymstoku

^{2/} Klinika Neonatologii, Akademia Medyczna w Białymstoku

“What the whole human life is different, how not some the comedy, every one in which steps out in the different mask and every one the game his part, until the director not spends him from the scene” – Erazm from Rotterdam.

In the present study we reviewed the painting works since the ages for which pregnancy, foetus, childbirth, maternity, childhood, adulthood and old age were the motive.

In the paper we tried to show, how the perception of life since the conception to old age, through the ages. In the first part of presentation “pregnancy, foetus, childbirth”, almost 100 works illustrating the beauty of pregnancy and wonders of the birth was shown. In the second part “maternity, early childhood”, Delebrele sentence “the mother clever would invent happiness to give them to one’s children” was illustrated by 145 works. In the third part “childhood, adulthood”, 81 works was used, choosing them in the thought of words Roseggera, that “the childhood is not only the preparation to life, as often thinking about our children we are careful, but it is already the true life”. In the fourth part “youth and old age” 19 works was used. Portraying the old and young person picture. The last part “old age”, includes 55 works portraying the beauty of old age contain, because as Cicero claimed “Twenty-years have the face such, you what gave them God, forty years old – what it gave them the rye, sixty-year-old – on what they deserved”.

Through the ages artists tried e.g. to improve vision of mother, child and adult person. Although child, adults and old men were portrayed through the ages, recently it was begun to paint woman in the pregnancy or childbirth. However, the biggest changes related the child picture. Initially child was presented as the adult person, only smaller sizes.

Just in the late periods of the antiquity (Hellenistic period) and late Roman, it was portrayed proper proportions of whole body, the scratch of the face, gestures, changes setting in growing. The child motive steps out in all kinds of plastic arts from modern times and artists try give back to not only child appearance, and its psyche.

Analysis of works above 200 artists let on the comparison of their vision, on the breakthrough of the history, regarding the stages of human life.

Key words: painting impressions

„Całe życie ludzkie czymże jest innym, jak nie jakąś komedią, w której każdy występuje w innej masce i każdy gra swoją rolę, dopóki reżyser nie spędzi go ze sceny” – Erazm z Rotterdamu.

W obecnej pracy dokonano przeglądu twórczości malarskiej na przestrzeni wieków, dla której motywem były ciąża, płód, poród, macierzyństwo, dzieciństwo, dorosłość i starość.

W pracy starano się pokazać, jak przez wieki zmieniało się postrzeżenie przemijania życia od poczęcia do późnej starości. W pierwszej części prezentacji, pt. „ciąża, płód, poród”, przedstawiono 100 prac obrazujących piękno ciąży oraz cud narodzin. W drugiej części, pt. „macierzyństwo, wczesne dzieciństwo”, zobrazowano stwierdzenie przez Delebrele, że „matka byłaby zdolna wymyślić szczęście, aby je dać swoim dzieciom” i zaprezentowano 145 prac. W części trzeciej, pt. „dzieciństwo, dorosłość”, wykorzystano 81 prac, dobierając je w myśl słów Roseggera, że „dzieciństwo nie jest jedynie przygotowaniem do życia, jak często uważamy myśląc o naszych dzieciach, lecz jest już prawdziwym życiem”. Część czwarta pt. „młodość i starość”; wykorzystano tu 19 prac ukazujących jednocześnie wizerunek osoby starej i młodej. Ostatnia piąta część, pt. „starość”, zawiera 55 prac ukazujących piękno starości, bo jak twierdził Ciceron „Dwudziestoltni mają twarz taką, jaką dał im Pan Bóg, czterdziestoltni – jaką dało im życie, sześćdziesięciolatki – na jaką sobie zażyli”.

Przez wiele wieków artyści starali się np. udoskonalić wizerunek matki, dziecka, osoby dorosłej. O ile dziecko, osoby dorosłe i starców ukazywano już od dawien dawna, to stosunkowo od niedawna zaczęto malować kobietę w ciąży, czy poród. Największe jednak zamiany dotyczyły wizerunku dziecka. Początkowo przedstawiano go jako osobę dorosłą, jedynie mniejszych rozmiarów. Dopiero w późnych okresach antyku (okres hellenistyczny) i późnym rzymskim, zaczęto ukazywać powszechnie właściwe proporcje całego ciała, rysy twarzy, gesty, zmiany zachodzące w dorastaniu. Od czasów nowożytnych motyw dziecka występuje we wszystkich rodzajach sztuk plastycznych, a artyści starają się oddać nie tylko wygląd dziecka, ale także jego psychikę.

Analiza dzieł ponad 200 artystów pozwoliła na porównanie ich wizji, na przełomie dziejów, odnośnie etapów ludzkiego życia.

Słowa kluczowe: impresje malarskie